

LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

PAŽYMA

DĖL IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMŲ, KURIAS ĮGYVENDINA ŠIAULIŲ MIESTO NEVALSTYBINĖS ŠVIETIMO ĮSTAIGOS IR LAISVIEJI MOKYTOJAI, FINANSAVIMO TVARKOS GALIMO PRIEŠTARAVIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ ĮSTATYMO 5 STRAIPSNIO 1 DALIES 1 PUNKTUI TYRIMO

2015-12- 23 Nr. (15)SI-50)SP-192

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje gautas Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovo Šiaulių apskrityje Jono Novogreckio 2015 m. spalio 5 d. raštas Nr. 2-363 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų, kurias įgyvendina Šiaulių miesto nevalstybinės švietimo įstaigos ir laisvieji mokytojai, finansavimo“. Šiame rašte teiraujama, ar Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2015 m. rugpjūčio 27 d. sprendimu Nr. T-234 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų, kurias įgyvendina Šiaulių miesto nevalstybinės švietimo įstaigos ir laisvieji mokytojai, finansavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau - Sprendimas) patvirtintas „Ikimokyklinio ugdymo programų, kurias įgyvendina nevalstybinės švietimo įstaigos ir laisvieji mokytojai, finansavimo tvarkos aprašo“ (toliau – Aprašas) neprieštarauja Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punktui. Vadovaujantis minėto Aprašo II skyriaus 5 punktu, Šiaulių miesto savivaldybė (toliau – Savivaldybė) skiria 70 eurų vieno mėnesio ugdymo reikmėms kiekvienam vaikui, kurio tėvai (globėjai) sudarė mokymo sutartį su Šiaulių miesto nevalstybine švietimo įstaiga ar laisvuoju mokytoju.

Lygių galimybių kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 18 straipsnio 3 dalimi, 2015 m. spalio 20 d. sprendimu nr. (15)SI-50 pradėjo tyrimą kontrolieriaus iniciatyva dėl galimo Aprašo prieštaravimo Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 1 punktui, įtvirtinančiam valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigą

pagal kompetenciją užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.

Lygių galimybių kontrolierė 2015 m. spalio 20 d. raštu Nr. (15)SI-50)S-898 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų, kuria įgyvendina Šiaulių miesto nevalstybinės švietimo įstaigos ir laisvieji mokytojai finansavimo“ kreipėsi į Šiaulių miesto savivaldybę, prašydama paaiškinti, Aprašo taikymo tvarką bei suteikti informaciją apie vaikų ugdymo paslaugas nevalstybinėse švietimo įstaigose bei laisvųjų mokytojų teikiamų ugdymo paslaugų kainą.

2015 m. lapkričio 20 d. elektroniniu paštu buvo kreiptasi į Šiaulių miesto savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėją V. Damskienę ir paprašyta pateikti Šiauliuose registruotų nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų bei laisvųjų mokytojų sąrašą bei informaciją apie nevalstybinių ikimokyklinio ugdymo įstaigų bei laisvųjų mokytojų teikiamų paslaugų kainas Šiauliuose (jeigu tokia informacija yra prieinama).

2015 m. lapkričio 23 d. elektroniniu paštu buvo kreiptasi į šešias Šiaulių miesto savivaldybės teritorijoje veikiančias nevalstybines švietimo įstaigas, vykdančias ikimokyklinio ugdymo programas, ir paprašyta informuoti, kokia kiekvienos įstaigos teikiamų paslaugų kaina vienam vaikui per mėnesį šiuo metu (ugdymas, priežiūra, maitinimas), kurią turi mokėti tėvai, kokia yra atskirai ugdymo kaina ir ar ta kaina pasikeitė po to kai Šiaulių miesto savivaldybė atlygina 70 eurų mokesį vaiko ugdymo reikmėms nuo 2015 m. rugsėjo 1 d.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktorius E. Bivainis 2015 m. spalio 30 d. rašte Nr. S-3158 „Dėl ikimokyklinio ugdymo programų, kurias įgyvendina Šiaulių miesto nevalstybinės švietimo įstaigos ir laisvieji mokytojai, finansavimo“ informavo, kad kasmet į Šiaulių miesto savivaldybės lopšelius - darželius nepatenka apie 100 - 150 ikimokyklinio amžiaus vaikų. E. Bivainio teigimu, Savivaldybė yra suformavusi eilę vaikų, norinčių lankyti Savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigas: nuo 2015 m. rugsėjo 1 d. lankyti ikimokyklinio ugdymo įstaigas pageidavo 1273 ikimokyklinio amžiaus vaikai (2015-05-01 duomenys), iš jų į lopšelius/darželius nepateko 75 vaikai (2015-09-03 duomenys).

Administracijos direktorius paaiškino, kad Šiaulių miesto savivaldybės taryba, siekdama didinti ikimokyklinio ugdymo prieinamumą Šiaulių miesto savivaldybėje bei sudaryti palankias sąlygas šeimos ir darbo įsipareigojimų suderinamumui, 2015 m. birželio 25 d. priėmė sprendimą Nr. T-171, kad nuo 2015 m. rugsėjo 1 d. ikimokyklinio ugdymo programos, kurias įgyvendina Šiaulių miesto nevalstybinės švietimo įstaigos ir laisvieji mokytojai, dirbantys Šiaulių mieste ir įregistruoti Švietimo ir mokslo institucijų registre, iš dalies bus finansuojami iš Šiaulių miesto savivaldybės biudžeto: skiriama 70 eurų vieno vaiko vieno mėnesio ugdymo reikmėms pagal sudarytas lėšų naudojimo sutartis tarp Šiaulių miesto savivaldybės administracijos ir nevalstybinės švietimo įstaigos ar laisvojo mokytojo.

Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktorius patvirtino, kad 2015 m. rugpjūčio 27 d. Šiaulių miesto savivaldybės taryba sprendimu Nr. T-234 "Dėl ikimokyklinio ugdymo programų, kurias įgyvendina Šiaulių miesto nevalstybinės švietimo įstaigos ir laisvieji mokytojai, finansavimo tvarkos aprašo patvirtinimo", patvirtino Šiaulių miesto nevalstybinių švietimo įstaigų ir laisvųjų mokytojų finansavimo iš Savivaldybės biudžeto tvarką, kurioje numatė Savivaldybės biudžeto lėšų planavimo, naudojimo ir atsiskaitymo už gautas lėšas procedūras, reikalavimus nevalstybinėms švietimo įstaigoms ir laisviesiems mokytojams.

Šiaulių miesto savivaldybės rašte paaiškinama, kad nevalstybinių švietimo įstaigų kategorijai priskiriamos įstaigos, įmonės, organizacijos, taip pat valstybės narės juridinis asmuo ar kita organizacija, ar jų padaliniai, įsteigti Lietuvoje ne Savivaldybės tarybos ar valstybinės institucijos, ir kurie Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka turi teisę vykdyti švietimą (Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 2 str. 32 d., 42 str. 1 d. 6 p.), o ikimokyklinio ugdymo programas, įgyvendinamas nevalstybinėse švietimo įstaigose, dažniausiai lanko vaikai nuo 0 iki 5 metų amžiaus.

Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktorius paaiškina, kad Apraše nustatyta 70 eurų suma vieno vaiko ugdymo reikmėms yra dalinis ikimokyklinio ugdymo programos finansavimas iš Savivaldybės biudžeto, veikiantis „pinigai paskui vaiką" principu ir ši suma skiriama pedagoginių darbuotojų darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įmokoms, kvalifikacijai tobulinti, ugdymo priemonėms ir kitoms išlaidoms, tiesiogiai susijusioms su ikimokyklinio ugdymo programos vykdymu.

Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktorius taip pat paaiškina, kad Šiaulių miesto savivaldybė skiria ugdymo ir ūkio lėšas Savivaldybės švietimo įstaigoms, įgyvendinančioms ikimokyklinio ugdymo programas - vidutiniškai 70 eurų vienam vaikui per mėnesį. Pasak E. Bivainio, atlyginimą už vaikų, ugdomų pagal ikimokyklinio ugdymo programas, išlaikymą moka tėvai Savivaldybės tarybos nustatyta tvarka ir ši suma

vidutiniškai sudaro 70 eurų per mėnesį (priklauso nuo to, kiek dienų vaikas lankė įstaigą ir kiek kartų per dieną buvo maitinamas), o taip pat vidutiniškai 70 eurų per mėnesį yra skiriama iš valstybės specialios tikslinės dotacijos mokinio krepšeliui finansuoti.

Šiaulių miesto savivaldybės rašte paaiškinama, kad informacijos apie nevalstybinių švietimo įstaigų teikiamų paslaugų kainas Savivaldybė neturi, nes nevalstybinėje švietimo įstaigoje atlyginimas už paslaugas yra mokamas sutarties pagrindu ir jį nustato įstaigos savininkas.

2. Tyrimo metu buvo gauta papildoma informacija, kurią pateikė Šiaulių miesto savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus vedėja V. Damskienė 2015 m. lapkričio 23 d. elektroniniame laiške (siųstas 16.32 val.) ir informavo, kad šiuo metu Šiauliuose nėra užsiregistravęs nė vienas laisvasis mokytojas, pageidaujantis dirbti su ikimokyklinio amžiaus vaikais ir pretenduojantis tų vaikų ugdymui gauti 70 eurų per mėnesį. Šiame laiške taip pat buvo paaiškinta, kad Šiaulių miesto savivaldybė su privačiomis įstaigomis pasirašė biudžeto lėšų naudojimo sutartis.

Švietimo skyriaus vedėja V. Damskienė tos pačios 2015 m. lapkričio 23 dienos kitame laiške (siųstas 15.26 val.) pateikė Šiaulių miesto nevalstybinių švietimo įstaigų sąrašą: Viešoji įstaiga „Garso servisas“, Viešoji įstaiga „Mažieji šnekoriai“, Viešoji įstaiga „Mūsų draugas“, Viešoji įstaiga „Mūsų kiemelis“, Viešoji įstaiga „Smalsieji pabiručiai“ ir Viešoji įstaiga Valdorfo darželio-mokyklos bendruomenė.

3. Viešosios įstaigos „Mūsų kiemelis“ direktorė 2015 m. lapkričio 24 d. elektroniniame laiške paaiškino, kad jos vadovaujamos įstaigos teikiamų paslaugų kaina vienam vaikui už ugdymą ir priežiūrą (lankant darželį 5 kartus per savaitę, pilną darbo dieną) yra 150 eurų ir papildomai 60 eurų kainuoja maitinimas (priklausomai nuo mėnesio darbo dienų skaičių). Direktorė informavo, kad, įsigaliojus Šiaulių miesto savivaldybės tarybos Sprendimu patvirtintam Aprašui, nuo 2015 m. rugsėjo 1 d. už ugdymą ir maitinimą tėvai moka 140 eurų mokesčių per mėnesį (ugdymas ir priežiūra 80 eurų, maitinimas 60 eurų).

4. Viešosios įstaigos "Smalsieji pabiručiai" direktorė 2015 m. lapkričio 24 d. elektroniniame laiške paaiškino, kad šioje įstaigoje tėvų (globėjų) įmoka už įstaigoje teikiamas mokamas ikimokyklinio ugdymo paslaugas yra 170 eurų per mėnesį. Direktorė paaiškino, kad, įsigaliojus Šiaulių miesto savivaldybės tarybos Sprendimu patvirtintam Aprašui, kuriuo nustatytas 70 eurų atlygis vieno mėnesio ugdymo reikmėms kiekvienam vaikui, nuo 2015 m. rugsėjo 1 d. tėvų (globėjų) įmoka atitinkamai sumažinta 70 eurų per mėnesį.

5. Viešosios įstaigos „Mūsų draugas“ buhalterė 2015 m. lapkričio 24 d. elektroniniame laiške paaiškino, kad ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo centre „Pas Nojuką“

lankantys darželį vaikai nemaitinami, o pastovus mėnesio mokestis yra 45 eurai per mėnesį. Patikslintame 2015 m. gruodžio 1 d. elektroniniame laiške buhalterė paaiškino, kad nuo 2015 m. rugsėjo 1 d. pastovus mėnesio mokestis 55 eurai, o, gavus papildomą 70 eurų finansavimą iš Šiaulių miesto savivaldybės, mėnesinis mokestis sumažintas 10 eurų. Todėl dabartinis pastovus mėnesio mokestis, kurį privalo mokėti vaikų tėvai, yra 45 eurai.

6. Viešosios įstaigos „Mažieji šnekoriai“ direktorė 2015 m. lapkričio 23 d. elektroniniame laiške paaiškino, kad mėnesio mokestį, kurį privalo mokėti vaikų tėvai už vaiko priežiūrą ir ugdymą sudaro: 150 eurų ugdymo reikmėms ir 64 eurai skiriami maitinimui, t.y. 214 eurų (be Šiaulių miesto savivaldybės skiriamos kompensacijos). Direktorė laiške paaiškino, kad šiuo metu taikomas mėnesio mokestis su kompensacija yra 144 eurai, t.y. buvęs mokestis sumažintas 70 eurų.

7. Viešosios įstaigos Valdorfo darželio-mokyklos bendruomenė direktorė 2015 m. lapkričio 23 d. elektroniniame laiške paaiškino, kad šio darželio - mokyklos bendruomenės darželio tėvai moka nuo 60 iki 115eurų per mėnesį, o trys iš devyniolikos vaikų nuo mokesčio už darželį yra atleisti. Pasak direktorės, mokestis yra sutiriamas, atsižvelgiant į šeimos finansines galimybes, darželį lankančių vaikų skaičių, į tai, ar vaiko tėvai yra ir darželio darbuotojai, į tai, kiek laiko vaikas praleidžia darželyje.

Direktorė laiške teigia: „Mes negalime įvardinti atskirai būtent ikimokyklinukų ugdymo kaštų. Tėvų mokesčių ir įvairios paramos pinigais dengiamos maitinimo ir ūkinės išlaidos, o pedagogų atlyginimai mokami iš mokinio krepšelio lėšų bei savivaldybės skurtųjų 70eurų. Šiek tiek lėšų iš šių pinigų skiriame ir ugdymo aplinkai turtinti, nes esame vos metus veikiantis darželis, turime daug poreikių. Sumažėjus ūkinėms išlaidoms, atlikusias lėšas skiriame patalpų remontui, aplinkos tvarkymui. Paskutinį kartą kainos buvo peržiūrėtos ir patvirtintos bendruomenės valdybos šių metų birželio mėnesį.“

Direktorė pasiūlė išsamiau susipažinti su interneto svetainėje <http://www.spalvotinykstukai.lt/> publikuojama informacija apie šios ugdymo įstaigos veiklą. Šioje interneto svetainėje rasta informacija, kurioje teigiama: “Savivaldybei patvirtinus 70 eurų paramą, darželiui sumokama tėvų dalis išliks tokia pati, kokia buvo, bendruomenė turės galimybę net kelis šiuo metu sunkiau besiverčiančių šeimų vaikus visiškai atleisti nuo mokesčio už darželį. Atsakymas, regis, akivaizdus, deja ne visiems... Tad ne, mes neišminusuosime sumos, kuria kiekvieną vaiką parems savivaldybė, iš jau nustatyto, kai kuriais atvejais mažesnio net už valstybinių darželio, mokesčio – tokiu atveju, panašu, kai kam už darželio lankymą turėtume net primokėti. Tačiau taip – populiariai kalbant, tėvai darželyje gaus daugiau ir vertingesnių paslaugų ir, kas plačiau visuomenei galbūt mažiau rūpi, pagaliau bus normalizuotos bendruomenei nuo pat

pradžią tikrai daug atidavusių darbuotojų sąlygos, tuo tarpu jų darželiui sumokama suma nepakis.” (*kalba netaisyta*).

8. Tyrimo metu taip buvo įvertinti Vilniaus universiteto profesoriaus Romo Lazutkos ir Lietuvos socialinių tyrimų centro direktorės Meilutės Taljūnaitės paaiškinimai, gauti atliekant kontrolieriaus 2015 m. liepos 27 d. sprendimu Nr. (15)SI-30 pradėtą tyrimą (tyrimas baigtas) „Dėl Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2015 m. birželio 17 d. priimtu sprendimu Nr. 1-64 patvirtinto „Mėnesinio mokesčio kompensavimo už ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų išlaikymą ir priežiūrą Vilniaus miesto nevalstybinėse švietimo įstaigose, vykdančiose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, tvarkos aprašas“ (toliau - Vilniaus m. aprašas) galimo prieštaravimo Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1p.“

9. Pastebėtina, kad Vilniaus m. aprašo II skyriaus 6 punkte įtvirtinta nuostata, pagal kurią Vilniaus miesto savivaldybė kompensuoja 100 (vieną šimtą) eurų tėvų (globėjų) mokamo mėnesinio mokesčio kiekvienam vaikui, kurio vienas iš tėvų (globėjų) sudarė mokymo sutartį su nevalstybine švietimo įstaiga, 2015 m. rugpjūčio 26 d. lygių galimybių kontrolieriaus sprendimu, įtvirtintu pažymoje Nr. (15)SI-30)SP-132, pripažinta prieštaraujancia Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 p. ir, vadovaujantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 24 str. 1 d. 2 p., pasiūlyta Vilniaus m. savivaldybei pakeisti Vilniaus m. aprašą taip, kad jo nuostatos užtikrintų tinkamą Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 p. vykdymą.

Atkreiptinas dėmesys, kad Vilniaus miesto savivaldybės taikomas reglamentavimas dėl kompensacijų mokėjimo, t.y. kai kompensacija mokama visų vaikų tėvams, nepaisant to, ar jie turėjo išankstinius lūkesčius ir norus ugdyti savo vaiką išimtinai tik nevalstybinėje švietimo įstaigoje, ar jų vaikas laukė eilėje vietai valstybinėje ugdymo įstaigoje gauti, tikslinės grupės nustatymo požiūriu (su tam tikromis išimtimis, kurio aptartos konstatuojamoje dalyje) yra analogiškas Šiaulių miesto savivaldybės skiriamai 70 eurų išmokai vieno mėnesio ugdymo reikmėms kiekvienam vaikui, kurio tėvai (globėjai) sudarė mokymo sutartį su Šiaulių miesto nevalstybine švietimo įstaiga ar laisvuojų mokytoju.

10. Vilniaus universiteto profesorius Romas Lazutka 2015 m. liepos 30 d. rašte „Dėl Vilniaus miesto savivaldybės paramos privačių vaikų darželių klientams“ išreiškė savo nuomonę, kad, įsigaliojus patvirtintam Vilniaus m. aprašui, bus toliau didinama socialinė atskirtis tarp tėvų (globėjų). Profesorius nuomone, „tai atsitiks dėl to, kad savivaldybės biudžeto lėšomis bus remiamos pasiturinčios šeimos, jau ir be paramos gebančios mokėti ir mokančios už vaikų priežiūrą privačiuose darželiuose“. „Suprantama, kad dėl papildomų išlaidų savivaldybei teks riboti kitas finansuojamas programas, kurių rezultatais naudojasi ir nepasiturinčios šeimos (pvz., bus vangiau remontuojami savivaldybės vaikų darželiai, bus vėliau didinamos jų darbuotojų algos, t.y. nukentės

paslaugų, kuriomis naudojasi ir neturtingi gyventojai kokybė ir prieinamumas). Tokio turtingųjų rėmimo absurdiškumas geriau gali būti suprastas taikant analogiją: jeigu nepakankamai išvystyto viešojo keleivinio transporto tinklo problemą savivaldybė spręstų mokėdama išlaidų degalams kompensaciją tiems, kurie mieste važinėja nuosavais automobiliais“. Dėl aptariamo Vilniaus m. aprašo „jokios naudos neturės vidutinės ir nepasiturinčios šeimos, nes teikiamos kompensacijos dydis toms šeimoms nėra pakankamas, jos ja nepasinaudos, nes vis tiek nebus pajėgios sumokėti likusią vaiko priežiūros kainos dalį. Ir tos šeimos galės tikėtis dar mažesnės kitokio pobūdžio Vilniaus miesto savivaldybės paramos (socialinės pašalpos, būsto šildymo išlaidų kompensacijos), nes savivaldybė dalį biudžeto lėšų išleis turtingųjų rėmimui“, - teigia profesorius Romas Lazutka.

11. Lietuvos socialinių tyrimų centro direktorė Meilutė Taljūnaitė 2015 m. liepos 31 d. rašte Nr. 1S-179 „Dėl nuomonės pareiškimo“ (rašto rengėjas prof. dr. B. Gruževskis) informavo Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybą, jog „besąlygiškas privačių darželių lankymo finansinių išlaidų kompensavimas yra diskriminuojantis ir didina socialinę atskirtį tarp tėvų (globėjų)“.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Tyrimo metu buvo vertinamos Šiaulių miesto savivaldybės tarybos Sprendimu patvirtinto Aprašo nuostatos, reglamentuojančios 70 eurų skyrimą vieno mėnesio ugdymo reikmėms kiekvienam vaikui, kurio tėvai (globėjai) sudarė mokymo sutartį su Šiaulių miesto nevalstybine švietimo įstaiga ar laisvuju mokytoju, dėl galimo prieštaravimo Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1 p., įtvirtinančiam valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų pareigą pagal kompetenciją užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.

Taigi buvo tiriama, ar Šiaulių miesto savivaldybės taryba, savo Sprendimu patvirtindama Aprašą, kurio 5 p. nustato 70 eurų skyrimą vieno mėnesio ugdymo reikmėms kiekvienam vaikui, kurio tėvai (globėjai) sudarė mokymo sutartį su Šiaulių miesto nevalstybine švietimo įstaiga ar laisvuju mokytoju, nesukuria ir ar negalėtų sukurti pirmenybės ar pranašumo tam tikrai tėvų (globėjų) grupei socialinės padėties pagrindu. Kitaip tariant, ar Aprašu nustatyta 70 eurų skyrimo tvarka nesukuria ir ar negalėtų sukurti labiau palankių finansinių sąlygų tai asmenų grupei, kurie savo valia, tikslingai ir sąmoningai, turėdami pakankamai finansinių galimybių, nusprendė savo vaiką ugdyti nevalstybinėje švietimo įstaigoje, net neketinę jo ugdyti valstybinėje

švietimo įstaigoje ir todėl nebuvo pateikę Šiaulių miesto savivaldybei prašymo įrašyti jų vaiką į eilę vietai valstybinėje švietimo įstaigoje gauti, nei tai asmenų grupei, kurie savo vaikus buvo įrašę į eilę vietai valstybinėje švietimo įstaigoje gauti, tačiau šios vietos negavo ir todėl, neturėdami kitos alternatyvos, priversti ugdyti vaiką nevalstybinėje švietimo įstaigoje (jeigu finansinės galimybės leidžia) ar ieškoti kitų vaiko priežiūros ir ugdymo būdų.

Pažymėtina, kad Šiaulių m. savivaldybėje yra nustatytas 70 eurų skyrimas vieno mėnesio ugdymo reikmėms kiekvienam vaikui, kurio neįtakojama aplinkybė, ar tėvai ketino vaiką ugdyti tik valstybinėje švietimo įstaigoje ir buvo įrašę jį į eilę vietai valstybinėje švietimo įstaigoje gauti, bet negavo, ar tėvai buvo iš anksto nusprendę patikėti vaiko priežiūrą ir ugdymą nevalstybinei švietimo įstaigai ar laisviesiems mokytojams. 70 eurų suma vieno mėnesio ugdymo reikmėms kiekvienam vaikui skiriama besąlygiškai, neatsižvelgiant į tai, ar tėvai dėl vietų stygiaus objektyviai neturėjo galimybės ugdyti vaiką valstybinėje švietimo įstaigoje, ar buvo suplanavę iš anksto vaiko ugdymą patikėti nevalstybinei švietimo įstaigai ir sumokėti atitinkamai didesnę įmoką už vaiko ugdymą ir priežiūrą tokioje įstaigoje.

2. Vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 2 str. 6 p., socialinė padėtis apibrėžiama kaip fizinio asmens įgytas išsilavinimas, kvalifikacija ar mokymasis ir studijos mokslo ir studijų sistemai priklausančiose įstaigose, turima nuosavybė, gaunamos pajamos, teisės aktuose nustatytos valstybės paramos poreikis ir (arba) kiti su asmens finansine (ekonomine) padėtimi susiję veiksniai. Šiuo tiriamu atveju tėvų (globėjų) turtinė padėtis, gaunamos pajamos, kiti su finansine (ekonomine) padėtimi susiję veiksniai gali ir galėtų lemti nevienodą dviejų tėvų (globėjų) grupių traktavimą ir didinti jų socialinę atskirtį, t.y. tėvų, turinčių finansines galimybes ugdyti savo vaiką nevalstybinėje švietimo įstaigoje ir tikslingai siekusių vaiko priežiūrą bei ugdymą patikėti nevalstybinei švietimo įstaigai bei tų tėvų, kurių finansinės galimybės neleidžia vaiko ugdyti nevalstybinėje švietimo įstaigoje ir todėl jie įrašė savo vaiką į eilę vietai valstybinėje švietimo įstaigoje gauti ir pagrįstai su tuo siejo savo planus ir lūkesčius, tačiau šios vietos negavo.

3. Šiaulių miesto savivaldybės Sprendimu patvirtinto Aprašo 5 p. nustatyta, kad Šiaulių miesto savivaldybė skiria 70 eurų vieno mėnesio ugdymo reikmėms kiekvienam vaikui, kurio tėvai (globėjai) sudarė mokymo sutartį su Šiaulių miesto nevalstybine švietimo įstaiga ar laisvuoju mokytoju. Minėto Aprašo 9 p. nustatyta, kad lėšas nevalstybinėms švietimo įstaigoms ir laisviesiems mokytojams pagal Savivaldybės administracijos Švietimo skyriaus pateiktus duomenis paskirsto ir tvirtina Savivaldybės administracijos direktorius, o 13 p. numatyta, kad šios lėšos turi būti naudojamos tikslinėms vaikų ugdymo reikmėms (pedagoginių darbuotojų darbo užmokesčiui, socialinio draudimo įmokoms, kvalifikacijai tobulinti, ugdymo priemonėms ir kitoms išlaidoms, tiesiogiai susijusioms su ikimokyklinio ugdymo programų vykdymu).

Atkreiptinas dėmesys, kad minėtas Aprašas nenustato jokių sąlygų ar apribojimų skirti 70 eurų ugdymo reikmėms tik tiems tėvams (globėjams), kurių vaikai, laukę eilėje vietai valstybinėje švietimo įstaigoje gauti, bet jos negavo. Tad akivaizdu, kad formaliai teisę į 70 eurų paramą vaiko ugdymo reikmėms galėtų įgyti visi Šiaulių mieste gyvenantys tėvai, nepaisant jų turinės padėties bei išankstinių ketinimų pavesti vaiko ugdymą tik nevalstybinei ar valstybinei švietimo įstaigai.

Tačiau svarbu pažymėti, kad Apraše įtvirtinta nuostata dėl 70 eurų skyrimo vieno mėnesio vaiko ugdymo reikmėms nevalstybinėje švietimo įstaigoje formaliai neįpareigoja nevalstybinių švietimo įstaigų sumažinti šia suma išlaidas, skiriamas vaiko ugdymo reikmėms. Kitos Aprašo nuostatos taip pat neįpareigoja nevalstybinio švietimo įstaigų sumažinti ugdymo kainos vienam vaikui nustatyta 70 eurų suma per mėnesį. Todėl darytina išvada, kad 70 eurų skyrimas nevalstybinei švietimo įstaigai vieno vaiko ugdymo reikmėms formaliai negerina ir neblogina tėvų turinės padėties, o taip pat ir finansiškai neskatina tėvų patikėti vaiko ugdymą nevalstybinei švietimo įstaigai.

Savivaldybės Sprendimu patvirtinto Aprašo 5 p. numatyta nuostata, kad Šiaulių miesto savivaldybė skiria 70 eurų vieno mėnesio ugdymo reikmėms kiekvienam vaikui bei bendras Sprendimo ir Aprašo nuostatų reglamentavimas neįpareigoja nevalstybinių švietimo įstaigų sudaryti vaikų tėvams palankesnes finansiniu požiūriu ugdymo sąlygas šiose įstaigose.

Šią išvadą patvirtina Viešosios įstaigos „Mūsų draugas“ bei Viešosios įstaigos Valdorfo darželio - mokyklos bendruomenė atstovų paaiškinimai, iš kurių matyti, kad Savivaldybės skiriami 70 eurų neįtakoja tėvų mokamo mokesčio vaiko ugdymo bei priežiūros reikmėms nevalstybinėje švietimo įstaigoje sumažinimo (aprašyti Nustatomosios dalies 5 ir 7 punktuose). Pastebėtina, kad kitos nevalstybinio švietimo įstaigos savanoriškai sumažino tėvų mokamą mokesį ugdymo reikmėms, nors Savivaldybės Sprendimu patvirtintas Aprašas neįpareigoja to atlikti (Nustatomosios dalies 3, 4 ir 6 punktuose).

Atkreiptinas dėmesys, kad Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktorius E. Bivainis 2015 m. spalio 30 d. rašte paaiškino, kad 70 eurų skyrimo vieno mėnesio ugdymo reikmėms kiekvienam vaikui siekis yra „didinti ikimokyklinio ugdymo prieinamumą Šiaulių miesto savivaldybėje bei sudaryti palankias sąlygas šeimos ir darbo įsipareigojimų suderinamumui“. Tačiau sunku paaiškinti, kaip šis siekis koreliuoja su formaliu 70 eurų skyrimu vaiko ugdymo reikmėms, kurias gauna nevalstybinės švietimo įstaigos už kiekvieną vaiką, tačiau jos nėra įpareigojamos sumažinti šia suma vaiko ugdymo kainos, o kartu taip didinti ikimokyklinio ugdymo prieinamumą, sukurti palankesnes finansines galimybes mažesnes pajamas gaunantiems tėvams ugdyti savo vaikus nevalstybinėse švietimo įstaigose.

Kadangi Šiaulių miesto savivaldybės tarybos Sprendimu patvirtinto Aprašo 5 p. nuostata, kad Šiaulių miesto savivaldybė skiria 70 eurų vieno mėnesio ugdymo reikmėms kiekvienam vaikui bei bendras Sprendimo ir Aprašo nuostatų reglamentavimas formaliai nesukuria teisinių pasekmių tėvų, kurių vaikai lanko nevalstybinio švietimo įstaigas, turtinei padėčiai, šis teisės aktas negali būti vertinamas dėl galimo prieštaravimo Lygių galimybių įstatymo 5 str. 1 d. 1p.

4. Pastebėtina, kad „Dėl Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2015 m. birželio 17 d. priimtu sprendimu Nr. 1-64 patvirtinto „Mėnesinio mokesčio kompensavimo už ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų išlaikymą ir priežiūrą Vilniaus miesto nevalstybinėse švietimo įstaigose, vykdančiose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, tvarkos aprašo“ 12 p., Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2015 m. balandžio 14 d. sprendimu Nr. T2-53 patvirtinto „Mokesčio už ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų išlaikymą ir priežiūrą Klaipėdos miesto nevalstybinėse švietimo įstaigose, vykdančiose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, kompensavimo tvarkos aprašo“ 10 p., Kauno r. savivaldybės tarybos 2014 m. rugpjūčio 28 d. sprendimu Nr. TS-306 patvirtinto „Mėnesinio mokesčio kompensavimo už ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus vaikų išlaikymą Kauno rajono privačiose švietimo įstaigose, vykdančiose ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, aprašo“ 6 p. įpareigoja nevalstybines švietimo įstaigas gaunama kompensacijos suma sumažinti iš atitinkamų savivaldybių vieno vaiko išlaikymo mėnesinį mokestį.

Kauno m. savivaldybės tarybos 2014 m. lapkričio 6 d. sprendimu Nr. T-553 (Kauno m. savivaldybės tarybos 2015 m. gegužės 19 d. sprendimo Nr. T-271 redakcija) patvirtinto „Mėnesinio mokesčio už ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymą Kauno miesto nevalstybinėse ikimokyklinio ugdymo įstaigose, vykdančiose ikimokyklinio ugdymo programas, kompensavimo tvarkos aprašo“ (toliau – Kauno m. aprašas) 4 p. nustato, kad kompensacija vieno vaiko išlaikymo reikmėms nevalstybinėje švietimo įstaigoje Kauno m. aprašo nustatyta tvarka skiriama ir išmokama vienam iš vaiko, lankančio nevalstybinę švietimo įstaigą, tėvų (globėjų), jeigu jie atitinka kitas sąlygas.

5. Pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 6 str., Lietuvos švietimo sistemą *inter alia* apima ir neformalus švietimas (ikimokyklinis, priešmokyklinis ir kt.). Pagal Švietimo įstatymo 7 str. 2 d. ikimokyklinis ugdymas vyksta šeimoje, o tėvų (globėjų) pageidavimu pagal ikimokyklinio ugdymo programą. Pagal to paties straipsnio 3 d., ikimokyklinis ugdymas teikiamas vaikui nuo gimimo iki jam pradedamas teikti priešmokyklinis arba pradinis ugdymas.

Švietimo įstatymo 2 str. 21 d. nustatyta, kad privalomasis švietimas tai Lietuvos Respublikos piliečiams, gyvenantiems Lietuvos Respublikoje, ir užsieniečiams, turintiems teisę nuolat ar laikinai gyventi Lietuvos Respublikoje, privalomas ir valstybės garantuojamas ugdymas

iki 16 metų pagal pradinio, pagrindinio ugdymo programas (pagal pradinio ugdymo programą vaikas pradamas ugdyti, kai jam tais kalendoriniais metais sueina 7 metai). Pastebėtina, kad ikimokyklinis ugdymas nėra privalomas ir valstybės garantuojamas.

Pagal Švietimo įstatymo 7 str. 2 d. ir 8 str. 3 d. nuostatas, švietimo ir mokslo ministro ir socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka ir atvejais ikimokyklinis ir priešmokyklinis ugdymas gali būti privalomas.

6. Pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 6 str. 1 d. 8 p., ikimokyklinio ugdymo, vaikų ir suaugusiųjų neformaliojo švietimo organizavimas, vaikų ir jaunimo užimtumo organizavimas yra priskirtinas savarankiškosioms savivaldybių funkcijoms. Pagal to paties įstatymo 5 str. 1 d. 1 p., savarankiškas funkcijas savivaldybės atlieka pagal Konstitucijos ir įstatymų suteiktą kompetenciją, įsipareigojimus bendruomenei ir šios interesais. Įgyvendindamos šias funkcijas, savivaldybės turi Konstitucijos ir įstatymų nustatytą sprendimų iniciatyvos, jų priėmimo ir įgyvendinimo laisvę ir yra atsakingos už savarankiškųjų funkcijų atlikimą, o, įgyvendinant šias funkcijas, savivaldybių veiklą saisto įstatymų nustatyti reikalavimai ir tvarka, kuri, kai tai numatyta įstatymuose, nustatoma ir kituose teisės aktuose.

7. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo įstatymo 9 str. įtvirtinti valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo principai: visuomeninės naudos, efektyvumo, racionalumo, viešosios teisės.

Taigi akivaizdu, kad savivaldybės, įgyvendindamos savarankiškas funkcijas, privalo laikytis įstatymų reikalavimų, o savivaldybių turtas turi būti racionaliai valdomas ir naudojamas, siekiant užtikrinti visuomenės interesų tenkinimą.

8. Vietos savivaldos įstatymo 4 str. 1 d. 13 p. pažymėta, kad vienas iš pagrindinių principų, kuriais grindžiama vietos savivalda yra žmogaus teisių ir laisvių užtikrinimas ir gerbimas. Savivaldybės institucijų ar valstybės tarnautojų priimami sprendimai turi nepažeisti žmogaus orumo, jo teisių ir laisvių, lygių galimybių.

9. Atsižvelgiant į tai, kad Šiaulių miesto savivaldybės tarybos Sprendimu patvirtinto Aprašo reglamentavimas kelia abejonių dėl Savivaldybės lėšų, t.y. 70 eurų skyrimo vieno mėnesio ugdymo reikmėms kiekvienam vaikui, kurio tėvai sudarė sutartį su nevalstybine švietimo įstaiga, panaudojimo tikslingumo, teisinio neapibrėžtumo, teisėtumo, pagrįstumo, efektyvumo ir racionalumo, siūlytina Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovui Šiaulių apskrityje kreiptis į kontrolės funkcijas įgyvendinančias institucijas, prižiūrinčias savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo teisėtumą, kad šios įvertintų, ar minėtos lėšos buvo panaudotos vadovaujantis visuomeninės naudos, efektyvumo, racionalumo ir viešosios teisės principais.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 14 str., 15 str. bei Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 24 str. 1 d. 5 p.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

nutraukti tyrimą, trūkstant objektyvių duomenų apie galimai padarytą pažeidimą.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Lobačevskytė